

УДК 628.157

ХУДОЖНИК ІВАН МАРЧУК ТА ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО МАЛЯРСТВА

М. І. Тирик

студент 2 курсу, група ГЕ-21, навчально-науковий інститут водного господарства та природооблаштування

Науковий керівник – к.філос.н., доцент С. М. Гуменюк
*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті аналізуються твори відомого художника Івана Марчука, його авторська техніка малювання - пльонтанізм. Автор звертає увагу на проукраїнський погляд митця та високий рівень його творчості. Стаття покликана популяризувати українське образотворче мистецтво.

Ключові слова: Іван Марчук, пльонтанізм, мистецтво, духовна культура.

В статье анализируются произведения известного художника Ивана Марчука, его авторская техника рисования - плэнтанизм. Автор обращает внимание на проукраинский взгляд художника и высокий уровень его творчества. Статья призвана популяризировать украинское художественное творчество.

Ключевые слова: Иван Марчук, плэнтанизм, искусство, духовная культура.

This article analyzes the works of the famous artist Ivan Marchuk, his authorial technique of drawing – plontanizm. The author draws attention to the pro-Ukrainian artist look and high level of creativity. The article aims to popularize Ukrainian art.

Keywords: Ivan Marchuk, plontanizm, art, spiritual culture.

Сучасне малярство як ніяке інше мистецтво допомагає нам зрозуміти переваги і недоліки сучасного культурного світу. Власне тому вивчення досвіду визначних представників українського образотворчого мистецтва покликане відшукати вектори самовизначення конкретної людини у ситуації посттоталітарної культури та самовизначення українського народу в цілому. У цьому аспекті цікавим буде розглянути життя та творчість одного з найвідоміших художників сучасності, українця за походженням – Марчука Івана Степановича.

Марчук – народний художник України, лауреат Шевченківської премії (1997 р.), увійшов у сотню живих геніїв світу. За даними британської газети «The daily Telegraph» художник Іван Марчук знаходиться на 72-й сходинці ієрархії геніальних мислителів сучасності.

За його плечима – більше як 50 персональних виставок за кордоном та в Україні. Протягом тривалого часу вважався опальним митцем. Об'їхав світ та повернувся на рідну землю.

Передусім Марчук винайшов власний творчий стиль, який докорінно змінив погляди на можливість творення сучасного візуального мистецтва і його впливу на суспільні процеси. Зокрема, це мистецтво пропонує й цілком оригінальну техніку – «пльонтанізм» (від слова «пльонтати» – плести, переплітати), що балансує на межі рукотворного й технологічного і через складність філігранного виконання та трудомісткість фактично не підлягає повторенню.

По-друге, в мистецькій спадщині українського художника розкрилися потужні резерви автохтонної етнічної народної традиції, взяті, здається, з глибин золотого віку людства. Часом вдається, що Марчук заглибленням у наїв ще в радянські часи вказав шлях виходу із цивілізаційного глухого кута.

По-третє, митець художніми засобами вибудовував власну світоглядну систему, закорінену на високій естетиці й глибокій традиції, але спрямовану у далеку перспективу. Кожна його робота циклу «Голос моєї душі» – це притча й одкровення, формула світобудови і ключ до її розв’язання, а полотна циклу «За горизонтом горизонт» – вихід у простори мультиверсуму [1, С. 7]. Але так сталося, що Іван Марчук був змушений емігрувати; еміграція Івана Степановича почалася 1989 року, коли він виїздить до Австралії. Звідси – до Канади та США. А до того у власній державі творчість його не була визнана офіційно Спілкою художників, хоча він мав понад п’ятнадцять експозицій у різних містах колишнього Радянського Союзу. І лише 1988-го його було прийнято до спілки художників України. Крім того, завжди відчувався певний ідеологічний тиск, постійні підозри з боку влади. Адже митець, який тихо жив і працював у Києві, не Леніна малював, а щось робив у живописі не таке, як усі. Та ще й зі Львова приїхав, винятково українською розмовляв. Словом, ярликів можна було пришити одразу кілька. Як каже сам Художник, «завжди любив іти на зустріч вітру. Так, щоб позаду шлейф із волосся...» [2, С. 384.].

Як повідомляє часопис «Кур’єр Кривбасу» Іван Марчук погодився, що за морем усе було цілком комфортно. Та й сам Нью-Йорк чого вартий (Майстер любить те «Велике Яблуко», хоча взагалі вважає себе людиною навіки сільською)... От тільки природа там зовсім не така, він не міг її по-справжньому відчути. Як і тамтешню любов [1, С. 7]. Іван Марчук говорив «Мене цікавить вічне. Земля й те, що на ній росте. Що ніколи не зникає. Маю особливу любов до снігу: чистота, білість, святе... Я не знаю, що буде на полотні за хвилину, чи за годину, чи за кілька підходів до картини. Відчуваю лиш: щось у мені є Воно, не має ні форми, ні об’єму, ні кольору. Воно Безтілесне, але кричить – випусти!» [1].

Сам митець говорить про це так: «Насамперед не знаю, що малюватиму. У мене виникає один образ, другий, – рука мене сама веде. Можу сказати; мало яку картину я писав головою, розумом. Вони мені ніби являються» [2, С. 383].

Власні картини, попри їх унікальність, Марчук лише зрідка дарує і майже ніколи не продає, чим дивує колекціонерів, готових викладати за них сотні тисяч. Зізнається: переживає за них, як за власних дітей. Втім, з дня на день надихається, малює та мріє.

А ось яку статтю пишуть про нього іноземні фахівці під назвою «Virtual Dreams of Ivan Marchuk»: Іван Марчук є філософом у живописі, художником, який багато працює. Він вважає, що кожен день роботи – найбільший дар даний людині – вічність. Спостерігачі його називали «українським Пікассо». Власне ставлення Марчука до таких порівнянь безтурботне, навіть іронічне. Він виконує свої картини, використовуючи техніку, що він придумав сам. Він називає свій власний стиль «пльонтанізм», коли він бачить очі людини, яка чує цей «термін», пояснює він: «Я беру полотно, я беру фарби та пензлі, і починаю витирати фарбу на полотно. Я продовжую лінії, поки я не отримаю картину. Я побудую її таким чином, подібно до того, як будинок побудований». Іван Марчук живе в Сполучених Штатах протягом останніх десяти років. Два рази на рік він приїжджає в Україну, але не довго залишається в Києві; більшу частину часу він проводить у роз’їздах по багатьом куточкам України, зокрема відвідує рідну Тернопільщину. Він невпинний мандрівник. Картини, які він створив в Америці повні емоцій. Він групує їх в цикли: нові вирази, Барвисті прелюдії та інші. Вони нагадують вітражні композиції на полотні, присутні форми без певних форм. Тільки на перший погляд ці картини здаються хаотичними.

Останню чверть століття про те, хто такий Марчук нам розповідають іноземці. Спочатку австралійці, які так не хотіли випускати митця з країни в період його еміграції, вбачаючи у ньому художника номер один своєї держави. Ще були американці й французи,

які вивчають і аналізують його творче надбання. Італійці, котрі, як тільки почули й побачили його роботи, без вагань внесли ім'я Івана Марчука у список Золотої гільдії Римської академії сучасного мистецтва. Нині – литовці, що готують його виставку в одному з кращих музеїв столиці. Його знає весь світ, а на Україні він мало відомий. В Україні його картини були позначені часткою «не»: не виставляли на показ картини, не сприймали, не пускали. Й досі немає його музею, де б він міг показати свої картини, а їх уже більше чотирьох тисяч. Українська влада обіцяла побудувати в Києві музей в 2005 р., але ще й досі не побудувала.

Нині важко зустріти Івана Марчука на київських вулицях. Він мандрує по всьому світові. Найчастіше працює в Америці. Здійснилася його мистецька мрія: предметом творчості художника стала вся Земля. Але в центрі планети залишається рідне Тернопілля й Україна. До художника прийшло заслужене визнання. А він усе розгадує химеру ліній життя (часто порівнює переплітання цих ліній із, здавалось би, безладдям гілок на дереві). Бо народжене в ньому проситься у світ. Може, то і є голос бентежної душі?

Кожного дня митець думками повертається до рідної України... «І я зрозумів, – згадує Іван Марчук, – що хочу жити у своїй країні, з усіма радостями земними. Це таке щастя – бути вдома! Вийти на Хрещатик – і обійняти всіх. А любові в мене вистачає на всіх» [3, С. 26-29]. Ця тема потребує подальшого розвитку і, можливо, у майбутньому ми зможемо побачити монографію мистецтвознавців присвячену вивченню творчості виключно Івана Степановича Марчука. Але, безсумнівним фактом залишається те, що геній художника Івана Марчука спонукає нас любити рідну землю, любити Україну.

Вагу його спадку в майже чотири тисяч картин (вдумаймося лишень в арифметику: скільки це праці!) для світової культури важко оцінити всебічно у форматі публікації. Та й рано підбивати підсумки творчої діяльності Майстра: зустрівши 79-ту весну, він продовжує являти людству нові світи.

Але не дає спокою питання; якщо теорема Пуанкаре-Перельмана вже працює на перспективу людства, то чому ж одкровення Івана Марчука, який зробив більше, ніж цілі покоління вітчизняних політиків, не мають змоги вже сьогодні працювати на перспективу й імідж власної країни і її народу?

Ми чекаємо його нових відкриттів на полотні. На репрезентації книжки в Тернополі Іван Марчук зауважив, що влітку більше малює у Каневі, біля сивого Дніпра. Тож по-філософськи окреслив власне творче буття: «Я надуваю свої вітрила – і прямую до горизонту, а за горизонтом – новий горизонт. І поки що до свого останнього горизонту ще не дійшов».

Від так, пльонтанізм Івана Марчука є оригінальним явищем у мистецтві, і його вивчення, як і дослідження постаті самого художника залишається відкритою темою для дослідників сучасного українського образотворчого мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Чирва А. У його картинах образ сучасного світу / А. Чирва // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 30.
2. Гарасимюк М. Іван Марчук як особистість та художник / М. Гарасимюк // Кур'єр Кривбасу. – 2010.
3. Клейментова О. Люблю бути вільним / О. Клейментова // Журнал «Віче». – 2005. – № 5.